

Innhold

1	Sammendrag	1
2	Forord	3
3	Innledning	5
	Formål og historie.....	5
	Begrepsavklaringer	5
4	Om statistikken	7
	Datainnsamling.....	7
	Kontroll og revisjon	7
	Presentasjon av resultater.....	7
5	Bruken av sentrene i 2009	9
	Hvem bruker sentrene?.....	9
	Aldersfordeling blant brukerne av sentrene	10
	Brukernes kjønn og bakgrunn	11
6	Kjennskap og kontakt	13
	Hvordan får brukerne kjennskap til sentrene?	13
	Hvordan tar brukerne kontakt med sentrene?	14
	Mange brukere er gjengangere	14
7	Spørsmål knyttet til overgrepet	17
	Misbrukets varighet.....	17
	Hvem er misbruker?	17
	Anmeldelse av forholdene	19
8	Hjelp/bistand	21
	Kontakt med hjelpeapparat.....	21
	Når brukerne ikke har vært i kontakt med hjelpeapparatet	23
9	Aktiviteter ved senteret	25
10	Samletall for sentrene i 2009	27
	Organisering og finansiering.....	27
	Personellet.....	27
	Overnatting og åpningstider.....	27
	Tilrettelegging for funksjonshemmede	28
Vedlegg 1	Oversikt over sentrene som har levert registreringsskjema	
Vedlegg 2	Samletall for sentrene	
Vedlegg 3	Registreringsskjema C - Brukere	
Vedlegg 4	Registreringsskjema D - Samletall	

1 Sammendrag

- Det er levert brukerskjema for 1267 personer som besøkte et incestsenter/senter mot seksuelle overgrep i 2009. Av disse hadde 1059 godtatt at det ble registrert ytterligere opplysninger på et brukerskjema.
- Sentrene brukes hovedsakelig av personer som selv har blitt utsatt for seksuelle overgrep (84 prosent), mens 16 prosent av brukergruppen er pårørende/andre.
- Av de som oppsøker senteret som pårørende/andre er relasjonen til den utsatte oftest mor (52 prosent) eller ektefelle/partner/kjæreste (22 prosent).
- Aldersfordelingen for brukerne viser at 30 prosent av de som har blitt utsatt for seksuelle overgrep er under 24 år på registreringstidspunktet. Blant de pårørende/andre er aldersprofilen relativt mye høyere.
- Kjønnfordelingen blant brukere som har blitt utsatt for seksuelle overgrep viser 20 prosent menn og 80 prosent kvinner.
- Brukerne av sentrene får ofte kjennskap til senteret via en hjelpeinstans. Dette gjelder særlig de som selv har blitt utsatt for seksuelle overgrep, der 28 prosent oppgir dette. Privatpersoner er også sentrale når det gjelder å spre kunnskap om sentrene. 23 prosent av de utsatte og hele 37 prosent av pårørende/andre fikk kjennskap til senteret via en privatperson som kjenner til virksomheten. Omtrent en av fem fikk kjennskap via internett.
- De fleste (63 prosent) tok den første kontakten med senteret over telefon, mens 28 prosent besøkte senteret første gangen de tok kontakt. Det er noe vanligere blant de som selv har blitt utsatt for seksuelle overgrep å besøke senteret ved første kontakt, sammenlignet med pårørende/andre.
- Det er relativt mange som har brukt senteret over lang tid. 46 prosent av brukere som har blitt utsatt for seksuelle overgrep og 28 prosent av pårørende/andre har besøkt senteret før 2009.
- To tredjedeler av ofrene for seksuelle overgrep som oppsøker et incestsenter/senter mot seksuelle overgrep har opplevd misbruk med varighet på over ett år.
- I de aller fleste tilfellene er overgriper en mann (82 prosent) eller gutt (22 prosent). I omtrent en av ti tilfeller er overgriperen en kvinne. Det er noe vanligere med en kvinnelig overgriper blant menn/gutter som er utsatt for seksuelle overgrep enn for kvinner/jenter.
- 23 prosent oppgir flere typer relasjoner til overgriperne, og har følgelig blitt misbrukt av mer enn en person. 30 prosent har blitt misbrukt av biologisk forelder, som er den oftest nevnte relasjonen. Omtrent en av fem oppgir at overgriperen er en slektning utenom den nærmeste familien, og det er også relativt mange (18 prosent) som har opplevd overgrep fra andre personer (utenom familien) som de har en nær relasjon til.
- Omtrent en tredjedel oppgir at de har anmeldt saken, og kvinner anmelder oftere enn menn. Kun en av fem anmeldte saker endte med dom, mens hele 46 prosent av sakene ble henlagt.
- 80 prosent av brukerne som har blitt utsatt for seksuelle overgrep og 64 prosent av de pårørende/andre har vært i kontakt med hjelpeapparatet i forbindelse med hendelsen/situasjonen. Kvinner har i større grad enn menn vært i kontakt med hjelpeapparatet. De vanligste instansene å ta kontakt med er psykisk helsetjeneste, lege/legevakt, politi og advokat/jurist.
- Av de som ikke har mottatt hjelp/bistand fra hjelpeapparatet oppgir 18 prosent at de har bedt om hjelp og ikke fått tilbud. I omtrent halvparten av tilfellene gjelder dette psykisk helsetjeneste.

- Sentrene tilbyr ulike aktiviteter til sine brukere. De aller fleste brukerne (94 prosent) har hatt enesamtale på senteret. Videre har 27 prosent deltatt på temakveld/undervisningstilbud, og 20 prosent på selvhjelpsgruppe. 19 prosent har deltatt på andre gruppetilbud og 19 prosent på andre aktiviteter på eller utenfor senteret. Seks prosent har deltatt på tilbud for barn og unge, mens 13 prosent ikke har deltatt på noen spesiell aktivitet. Resultatene viser også at de som selv er utsatt for overgrep deltar på flere aktiviteter enn pårørende/andre. Mens 27 prosent av de utsatte har deltatt på tre eller flere typer aktiviteter ved senteret gjelder dette kun syv prosent av pårørende/andre.

2 Forord

Arbeidet med statistikken for 2009 er utført av Sentio Research Norge på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Sentio Research Norge har det faglige ansvaret for innholdet i rapporten.

Registreringsskjemaene er utviklet av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) på oppdrag fra Bufdir, i samarbeid med en arbeidsgruppe med representanter fra Felleskap mot seksuelle overgrep FMSO (paraply- og interesseorganisasjon for incestsentrene), de største incestsentrene i Norge og Bufdir. Tidligere har Bufdir innhentet tall for telefonhenvendelser og bruk av sentrene, men sentrene har ikke tidligere hatt felles skjema for løpende registrering av aktiviteten ved sentrene, noe som har gitt usikkerhet knyttet til tallmateriale.

Rapporten omfatter brukerstatistikk og samlestatistikk for alle landets incestsenter/senter mot seksuelle overgrep i 2009. Dette er altså første gangen en slik registrering innenfor dette feltet er blitt gjennomført.

3 Innledning

Formål og historie

Sentrene mot incest/seksuelle overgrep er et lavterskeltilbud uten krav til henvisning, som gir råd, støtte og veiledning til personer som har vært utsatt for seksuelle overgrep i oppveksten, og deres pårørende. Sentrene gir tilbud om enesamtaler, og mange sentre driver også selvhjelpsgrupper og har ulike sosiale og faglige arrangementer for brukerne. Noen senter gir tilbud til utsatte barn og unge, og de større sentrene driver også informasjonsvirksomhet rettet mot skoler og øvrig tjenesteapparat.

Formålet med arbeidet har vært, på vegne av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, å kartlegge aktiviteten ved landets 20 sentre mot incest/seksuelle overgrep, og utarbeide en rapport som beskriver disse resultatene.

Begrepsavklaringer

I rapporten vil vi skille mellom brukere som selv er utsatt for incest og/eller andre seksuelle overgrep, og pårørende/andre brukere. Innenfor gruppen "pårørende/andre" finner vi brukere som er biologisk mor og far, ektefelle/partner/kjæreste, venn/bekjent, biologiske søsken, stemor/fostermor og stefar/fosterfar, samt andre privatpersoner som har en nær relasjon til dem som har opplevd seksuelle overgrep.

Brukerne som selv er utsatt for overgrep er enten utsatt for incest og/eller andre seksuelle overgrep.

Incest

Incest defineres som seksuell omgang mellom nære familiemedlemmer i nedstigende eller horisontal linje, eller mellom en voksen i en foreldrerolle og et barn, en definisjon som også omfatter ste- og adoptivforeldre (<http://www.barneombudet.no>). Et utvidet incestbegrep inkluderer alle som har en foreldrerolle eller lignende omsorgsrolle i forhold til barnet (<http://www.fmso.no>).

Seksuelle overgrep

Seksuelle overgrep er i norsk lov (Straffelovens kapittel 19) definert som seksualforbrytelser. Seksuelle overgrep vil si at noen blir utsatt for ufrivillige seksuelle handlinger, eller tvinges til å utføre seksuelle handlinger. Eksempler på seksuelle overgrep er voldtekt, pedofile handlinger, incest, blotting, beføling av person som ikke samtykker og trusler av seksuell art.

Vi vil i denne rapporten benytte formuleringen utsatt for seksuelle overgrep, da dette er et bredere begrep som også omhandler incest.

Mann/kvinne vs. gutt/jente

I rapporten vil vi skille på om overgriper er mann, kvinne eller gutt, jente. Skillet er satt ved om overgriper er over/under 18 år. Det vil si at alle under 18 år er å betrakte som barn, og blir altså omtalt som gutt/jente.

4 Om statistikken

Datainnsamling

Statistikk over aktiviteten ved landets 20 incestsentre/sentre mot seksuelle overgrep ble innrapportert til Sentio Research Norge ved utfylling av papirskjema. Sentrene har benyttet seg av fire ulike skjema ved statistikkføringen i 2009:

- SKJEMA A: Henvendelser
- SKJEMA B: Aktivitet
- SKJEMA C: Brukere
- SKJEMA D: Samletall

Denne rapporten bygger på registreringer fra skjema C og skjema D. Skjema C er opplysninger om brukerne av senteret. Skjema D er et samleskjema som fylles ut på slutten av året og omhandler tall om senterets aktiviteter, tilbud og organisering. Skjema A benyttes for å registrere henvendelser fra brukere og samarbeidspartnere over telefon, e-post, SMS eller brev. Skjema B benyttes for å registrere brukernes deltakelse i aktiviteter på senteret.

Skjema A og B er kun benyttet for å fylle ut skjema D. Brukerne ble registrert på skjema C, og i løpet av registreringsåret ble det fylt ut ett skjema C for hver bruker, under forutsetning av at brukeren ga sitt samtykke. Registreringen ble gjort enten i samarbeid med brukeren, eller etter at samtalen/besøket hadde funnet sted. For brukere som er gjengangere ved senteret ble brukerskjemaet fortrinnsvis fylt ut ved første besøk i hvert kalenderår. Nye brukere ble først registrert etter at brukeren hadde besøkt senteret flere ganger og/eller at senterets ansatte vurderte at tidspunktet var riktig. En risiko med prosedyren om at nye brukere skal besøke senteret flere ganger før registreringskjema fylles ut, er at brukeren ikke kommer igjen og dermed ikke blir registrert. Dette kan medføre noe underrapportering av brukere. Det ligger altså en del skjønn inn i registreringsrutinene, og det kan derfor være at ulike sentre har registrert på ulike måter.

Kontroll og revisjon

Revisjon, kontroll og retting av data er viktig for å sikre kvaliteten. Det er imidlertid umulig å sikre at alle data er korrekte. Det må foretas en avveining av hvor mye som kan rettes. For mye revisjon kan medføre nye feil i datasettet. Det er ikke utarbeidet et eget revisjonssystem for denne statistikken. I utgangspunktet er det derfor lagt opp til liten revisjon av det innkomne datamaterialet. Det er likevel blitt gjort enkelte endringer i dataene etter mottak. Hovedtanken bak revisjonen har vært å finne frem til noen viktige problemområder. Eksempel på typiske feilregistreringer er tilfeller hvor det er satt flere kryss hvor det i utgangspunktet skulle krysses for et alternativ. Ved slike tilfeller har vi først og fremst kodet svaret til kategorien "ubesvart", men ved enkelte alternativer har vi konstruert nye svarkategorier (både og). Videre er det flere tilfeller hvor instruksjonen på skjemaet ikke er fulgt, for eksempel er det mange pårørende som har svart på spørsmål som kun skulle besvares av de som selv er utsatt for seksuelle overgrep.

Det er også noen senter som hadde inkonsekvente registreringer på skjema D, og enkelte hadde unnlatt å svare på en del spørsmål. Ved disse tilfellene ble det tatt kontakt med sentrene for å kontrollere tall som virket unaturlige og for å få svar på spørsmål som ikke var utfylt. De fleste svarte, men det er fortsatt enkelte hull i samlestatistikken.

Presentasjon av resultater

Rapporten viser figurer med fordelingen på ulike spørsmål. Antall svar som ligger til grunn for fordelingen er oppgitt (N). I tillegg er resultatene brutt ned på bakgrunnsvariablene "selv utsatt eller

pårørende”, ”kjønn” og ”alder”. Sentrale funn på bakgrunnsvariabler blir kommentert i rapporten. En detaljert oversikt over nedbrutte resultater kan fås ved å kontakte Barne, ungdoms- og familiedirektoratet eller Sentio Research Norge.

Figurer som presenteres i rapporten viser svarfordelingen for brukere. Andelen ubesvart varierer mellom ulike spørsmål og antall respondenter som ligger til grunn for det enkelte spørsmål i figurene (N) vil derfor variere. Ved hver figur er det oppgitt hvor mange som har besvart det aktuelle spørsmålet. Der hvor fordelinger kun er kommentert i teksten vil det også fremgå hvor mange som har besvart spørsmålet i teksten eller i en fotnote.

Leseren vil finne at prosentsummene i enkelte figurer ikke alltid stemmer med summene av de ulike kategoriene. Dette skyldes at enkelte spørsmål tillater avkryssing for mer enn en kategori, noe som medfører at summene overstiger 100 prosent. På enkelte spørsmål er det mulig å skrive inn åpne svar, dette er ikke kodet i tabellene. Svarene kommer derimot frem i kategoriene ”Annet” eller ”Andre”.

5 Bruken av sentrene i 2009

18 av 20 incestsenter/senter mot seksuelle overgrep har levert skjema C. De øvrige¹ har valgt å ikke fylle ut skjema for sine brukere, men sentrene har levert skjema D (samletall) som viser at de har hatt brukere ved senteret i 2009.

De 18 sentrene som har levert brukerskjema har til sammen levert skjema C for 1267 personer. Av disse har 84 prosent (1059) godtatt utfylling av brukerskjema, mens 14 prosent (180) ikke har godtatt registrering. For to prosent (28) var det ikke svart på spørsmålet om brukeren har gitt sitt samtykke til utfylling av skjemaet. I den videre fremstillingen kommer vi til å ta utgangspunkt i dem som har gitt samtykke til utfylling av skjema.

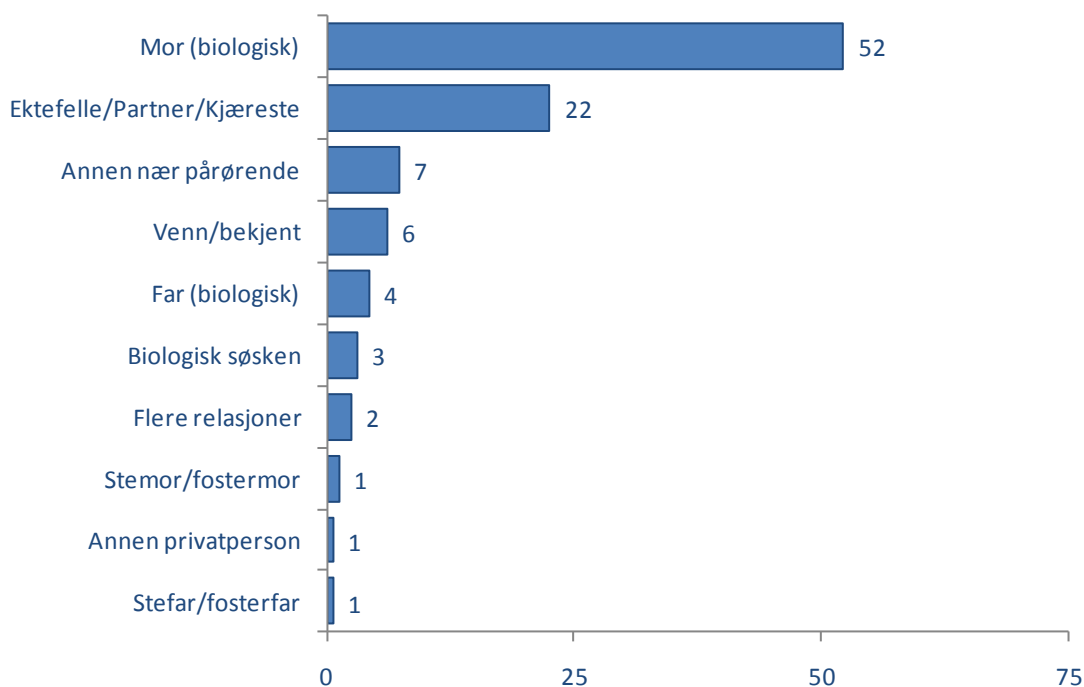
Hvem bruker sentrene?

Av de 1059 brukerne som godtok registrering finner vi 16 prosent pårørende og 84 prosent som selv er utsatt for incest og/eller andre seksuelle overgrep². Det er altså en klar hovedvekt av brukere som selv er utsatt for overgrep.

Figuren nedenfor viser hvem de pårørende/andre er, og vi ser at hovedvekten er biologisk mor (52 prosent). Det er også relativt mange pårørende (22 prosent) som er ektefelle/partner/kjæreste med den som er utsatt. Seks prosent er venn/bekjent av den som er utsatt, mens syv prosent betegner seg som annen nær pårørende.

Det er naturlig å tenke seg at de som selv er utsatt for seksuelle overgrep har andre behov og kanskje bruker senteret på en annen måte enn de som henvender seg til senteret som pårørende. En del av resultatene vil derfor bli presentert ved å skille mellom disse brukergruppene.

Figur 1: Pårørende/andres relasjon til utsatt. Prosent blant pårørende/andre. Antall svar er 165.

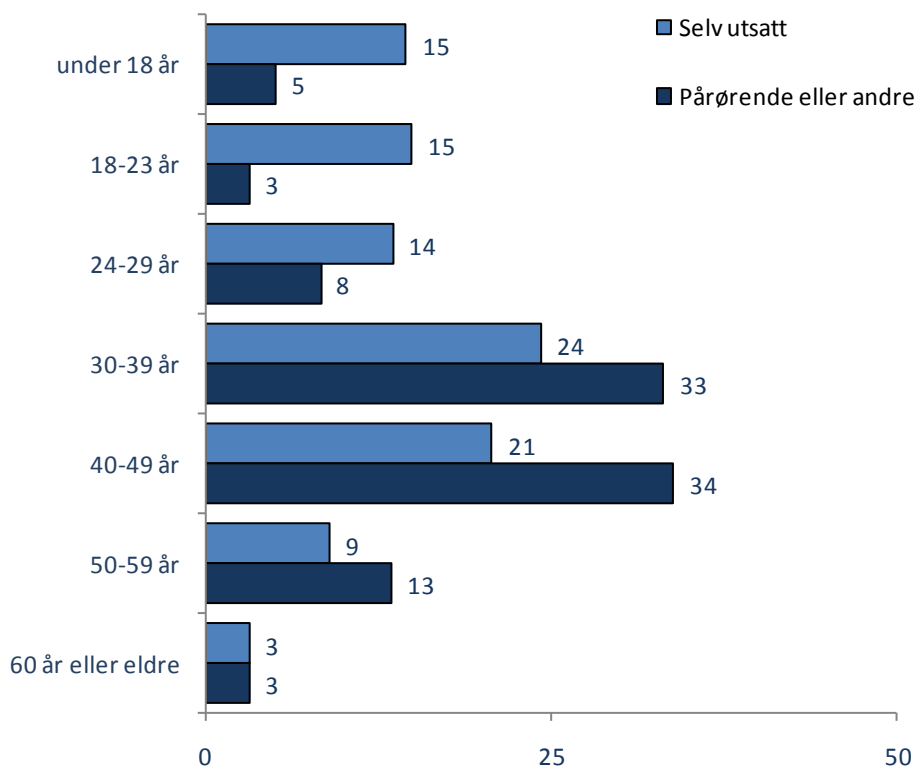

¹ Senter mot incest og seksuelle overgrep i Hordaland og Samisk krise- og incestsenter

² Tre hadde ikke besvart spørsmålet om de selv var utsatt eller pårørende. I ti tilfeller er det krysset av for både selv utsatt og biologisk mor. I nedbrytingene der vi kun skiller mellom selv utsatt og pårørende er disse gitt verdien selv utsatt.

Aldersfordeling blant brukerne av sentrene

Figur 2: Brukernes aldersfordeling, selv utsatt og pårørende/andre. Prosent. 157 pårørende og 868 utsatte hadde besvart spørsmålet.

Det er interessant å se på aldersprofilen brutt ned på om brukeren er utsatt for seksuelle overgrep eller pårørende/andre. Blant de utsatte vil en lav alder antakelig tilsi en større nærhet i tid til overgrep enn en høy alder, noe som også kan ha betydning for hvilken måte de bruker senterets tilbud på og hvilke behov de har.

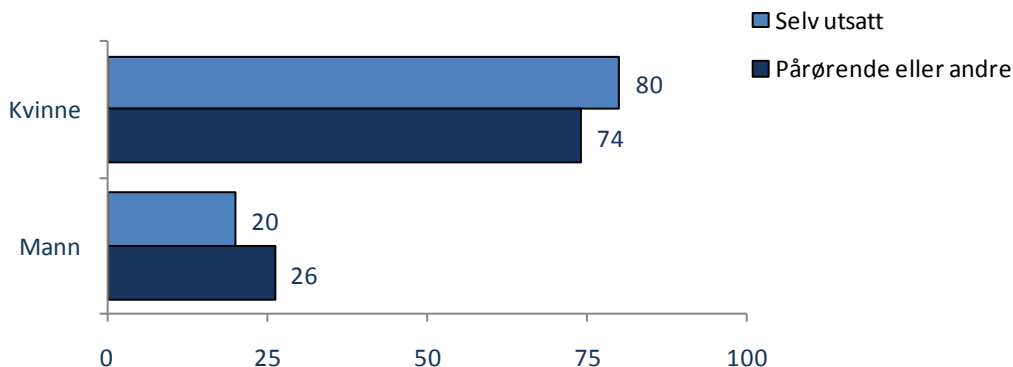
Aldersfordelingen til brukerne viser at det er relativt stor forskjell mellom gruppene som er pårørende/andre og selv utsatt. Senteret blir brukt av både utsatte og pårørende/andre innenfor et bredt aldersintervall, men det er verdt å merke seg den relativt store andelen unge brukere blant de utsatte. Mens 44 prosent av de utsatte er under 30 år, gjelder dette kun 16 prosent av de pårørende.

Hele 30 prosent av de som er utsatt for seksuelle overgrep er under 24 år. Blant både pårørende/andre og utsatte er imidlertid hovedvekten i alderen 30-49 år. Blant pårørende er andelen hele 67 prosent, mens 45 prosent av de utsatte er i denne aldersgruppen. Et mindretall av brukerne er over 50 år. Blant de som er utsatt for seksuelle overgrep er andelen på tolv prosent, mens den er på 16 prosent for pårørende/andre.

Brukernes kjønn og bakgrunn

Nedenfor ser vi kjønnsfordelingen blant brukere av sentrene brutt ned på om de selv er blitt utsatt for overgrep eller om de er pårørende. I begge gruppene finner vi en klar overvekt av kvinner. Vi ser imidlertid at det er flere menn blant de pårørende enn blant de som selv er utsatt, henholdsvis 26 mot 20 prosent.

Figur 3: Brukernes kjønnsfordeling, pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. 165 pårørende og 890 utsatte hadde besvart spørsmålet.

Når det gjelder landbakgrunn finner vi at de aller fleste (96 prosent) regnes som etnisk norske mens kun fire prosent regnes som innvandrere³. Dette gjelder for både de som selv er utsatt for seksuelle overgrep og de pårørende/andre.

Det er også spurt etter kommunetilhørighet. De fleste (44 prosent) kommer fra senterets vertskommune, mens 30 prosent kommer fra en av bidragskommunene⁴. En fjerdedel av brukerne kommer fra en annen kommune. Dette viser at sentrene relativt ofte blir brukt av personer utenfor egen kommune, og mange senter dekker et bredt område.

³ 1053 hadde besvart spørsmålet om landbakgrunn. Med innvandrerbakgrunn menes at vedkommende enten er født i utlandet eller er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (sistnevnte gruppe kalles også for etterkommere), jf SSBs definisjon av innvandrerbefolkningen.

⁴ 1045 har besvart spørsmålet om kommunetilhørighet.

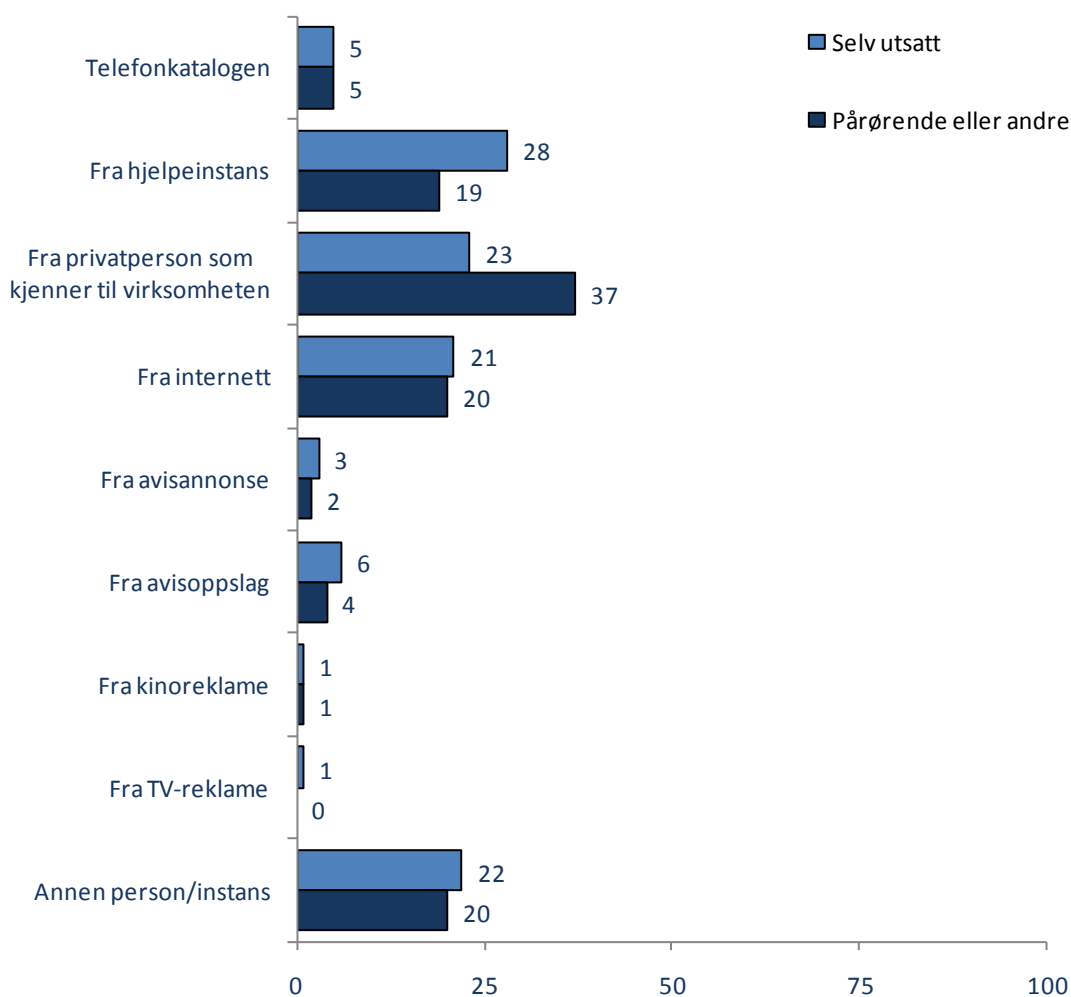
6 Kjennskap og kontakt

Hvordan får brukerne kjennskap til sentrene?

Det er flere sentrale kanaler som sprer informasjon om senterne mot incest/seksuelle overgrep. Vi finner at de fleste fikk vite om senteret fra en hjelpeinstans (26 prosent) eller fra en privatperson som kjente til virksomheten (25 prosent)⁵. Det er også relativt vanlig å få vite om senteret fra annen instans/person (22 prosent). Internett er også en viktig kilde til informasjon, og vi finner at en av fem brukere fikk vite om senteret via internett. Kjennskapet til senteret blir altså i stor grad spredt fra hjelpeinstanser, samtidig som privatpersoner og internett er viktige informasjonskilder.

Nedenfor ser vi forskjeller i hvordan de som selv er utsatt for seksuelle overgrep og pårørende/andre fikk vite om virksomheten. Ikke overraskende finner vi at de som selv er utsatt oftere enn pårørende/andre får vite om senteret fra en hjelpeinstans, henholdsvis 28 mot 19 prosent. På den andre siden er det langt vanligere for pårørende/andre å få vite om senteret fra en privatperson som kjenner til virksomheten. På øvrige områder finner vi kun mindre forskjeller mellom de som er utsatt for overgrep og pårørende/andre.

Figur 4: Hvordan fikk de vite om senteret? Brutt ned på pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. 158 pårørende og 839 utsatte hadde besvart spørsmålet.

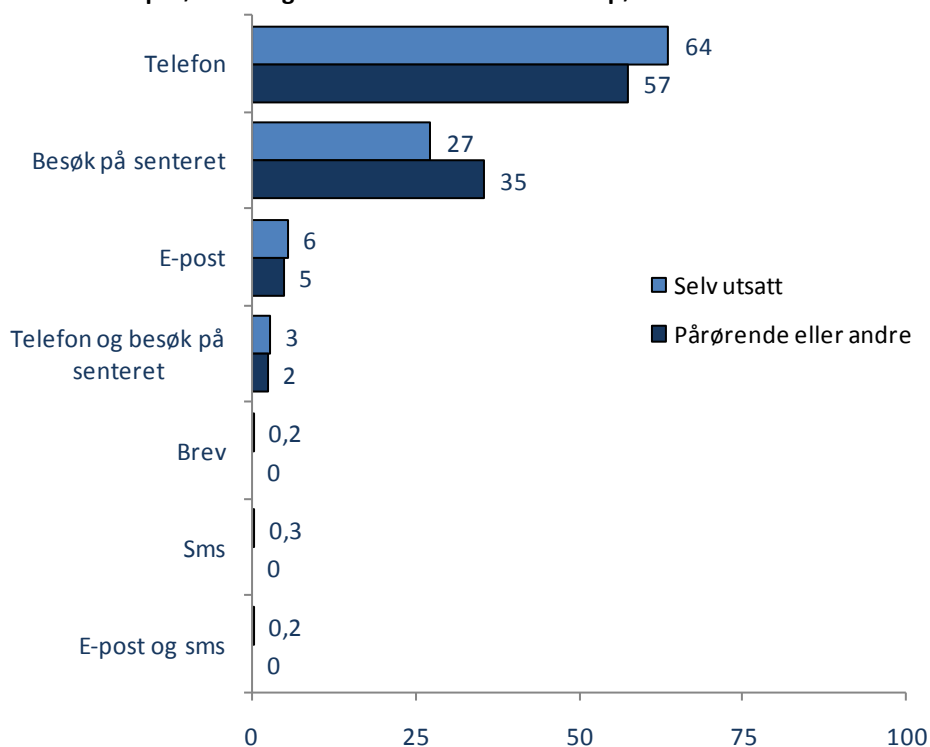
⁵ 1000 hadde besvart spørsmålet om hvordan de fikk vite om senteret

Hvordan tar brukerne kontakt med sentrene?

63 prosent av brukerne tok kontakt med senteret over telefon ved første henvendelse, mens 29 prosent besøkte senteret første gang. Fem prosent tok kontakt i form av e-post ved første henvendelse⁶. Tre prosent har krysset for både telefon og besøk på senteret, og er tatt med som egen kategori selv om spørsmålet i utgangspunktet tillater kun ett kryss.

Nedenfor ser vi forskjeller mellom de som selv er utsatt for seksuelle overgrep og de som er pårørende/andre når det gjelder hvordan de tok kontakt med senteret første gang. Vi finner at det er noe vanligere å benytte telefon ved første henvendelse dersom man selv er utsatt for overgrep (64 prosent) sammenlignet med om man henvender seg som pårørende/andre (57 prosent). Motsatt er det noe vanligere blant pårørende/andre å besøke senteret første gangen de henvender seg, 35 mot 27 prosent. Dette kan kanskje ha sammenheng med at det er en noe større barriere for de som er utsatt for overgrep å oppsøke senteret direkte. De tar i større grad førstegangskontakt ved senteret via andre kanaler, hovedsakelig telefon.

Figur 5: Kontaktmåte ved første henvendelse til sentrene. Brutt ned på pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. 164 pårørende og 884 utsatte hadde besvart spørsmålet.

Mange brukere er gjengangere

43 prosent av brukerne oppgir at de besøkte senteret for første gang før 2009⁷, mens 56 prosent av brukerne var nye på senteret i 2009.⁸ Andelen førstegangsbrukere vil avhenge av når i prosessen senteret velger å fylle ut et registreringsskjema for brukeren. Som tidligere påpekt er det ikke noen faste rutiner for når et registreringsskjema skal fylles ut. Det skal skje når de ansatte vurderer det som naturlig og brukeren er klar for det, helst etter at personen har besøkt senteret flere ganger. Dette gjør at andelen førstegangsbrukere kan være underrapportert dersom en person bare besøker senteret en gang i løpet av året, og det ikke fylles ut skjema ved dette besøket.

⁶ 1051 har besvart spørsmålet om hvordan første henvendelse til senteret skjedde.

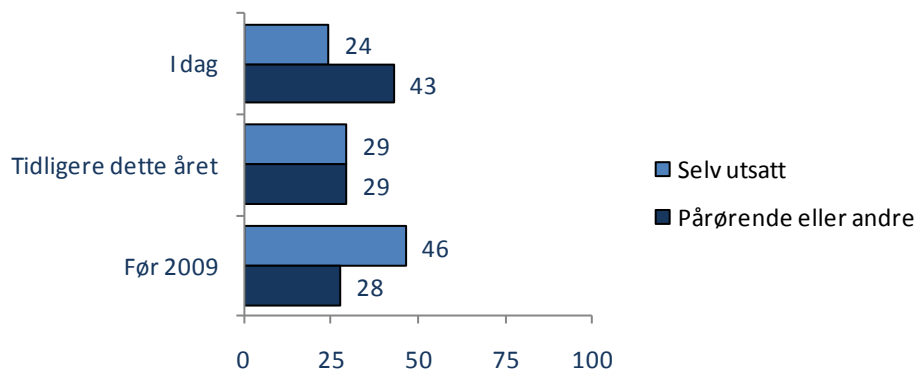
⁷ 1051 hadde besvart spørsmålet om når de besøkte senteret for første gang.

⁸ 29 prosent besøkte senteret for første gang tidligere i 2009, mens 27 prosent av de registrerte var førstegangsbesøkende.

I samlestatistikken er sentrene bedt om å oppgi totalt antall brukerbesøk, samt antall førstegangsbesøk i 2009. Totalt er det oppgitt 20179 brukerbesøk, og av disse er 1286 registrert som førstegangsbesøk. Førstegangsbesøkene utgjør seks prosent av alle brukerbesøk.

Nedenfor ser vi at en større andel blant dem som er utsatt for seksuelle overgrep har besøkt senteret før 2009 sammenlignet med pårørende/andre. Individstatistikken viser altså at de utsatte oftere bruker senteret over en lengre periode enn pårørende/andre.

Figur 6: Når var første besøk på senteret? Brutt ned på pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. 163 pårørende og 885 utsatte hadde besvart spørsmålet.

Det er blant de under 18 år vi finner den største andelen (43 prosent) førstegangsbrukere, og som har brukt senteret tidligere dette året (44 prosent). Selv om de fleste i denne aldersgruppen er ganske nye brukere av senteret finner vi at 14 prosent har brukt senteret i lengre tid.

Det er flere kvinner (47 prosent) enn menn (31 prosent) som har brukt senteret over lang tid. Motsatt er det flere menn (48 prosent) enn kvinner (25 prosent) som har besøkt senteret i løpet av 2009. Mønsteret er altså at kvinner i noe større grad enn menn har brukt senteret i lang tid, mens de mannlige brukerne i litt større grad besøkte senteret for første gang i inneværende år.

7 Spørsmål knyttet til overgrepet

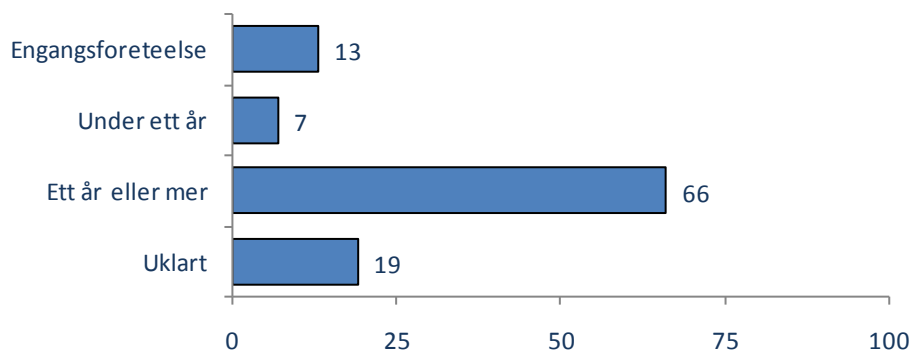
Spørsmålene som omhandler situasjoner knyttet til overgrepet var kun ment å gå til brukerne som selv har vært utsatt for seksuelle overgrep. En del av de pårørende (fra 52 til 59 pårørende) har imidlertid også besvart spørsmål i tilknytning til overgrepet(ene). I fremstillingen nedenfor tar vi kun utgangspunkt i de som selv har vært utsatt, da dette er presisert i spørreskjema.

Da det kan dreie seg om flere forhold og overgripere er det mulig å sette flere kryss på alle spørsmålene i denne delen av registreringsskjemaet.

Misbrukets varighet

Brukerne av sentrene er som oftest utsatt for overgrep som har vart over en lang periode. Figuren nedenfor viser misbrukets varighet oppgitt av de som har vært utsatt for seksuelle overgrep. En av fem har et uklart bilde av varigheten av misbruket. De fleste (66 prosent) har opplevd å bli misbrukt lengre enn ett år, mens sju prosent er blitt utsatt for misbruk som pågikk/har pågått under ett år. 13 prosent har blitt utsatt for en engangforeteelse.

Figur 7: Misbrukets varighet. Prosent. 869 utsatte hadde besvart spørsmålet.

Kvinner oppgir oftere enn menn at det er uklart hvor lenge overgrepet har vart, henholdsvis 21 mot elleve prosent. Menn på sin side oppgir i litt større grad at overgrepet har vart ett år eller mer, henholdsvis 70 mot 65 prosent. Det er kun mindre forskjeller mellom kjønnene når det gjelder andelen som oppgir at det var en engangforeteelse eller at det har vart under ett år.

Uavhengig av alder er de fleste utsatte brukerne på senteret i forbindelse med overgrep som har pågått i ett år eller mer. Videre viser det seg at det i størst grad er aldergruppen 18-23 år som oppsøker senteret etter en engangforeteelse (23 prosent). Blant utsatte i alderen 40-49 år finner vi den største andelen som oppgir at det er uklart hvor lenge overgrepet(ene) har vart (26 prosent).

Hvem er misbruker?

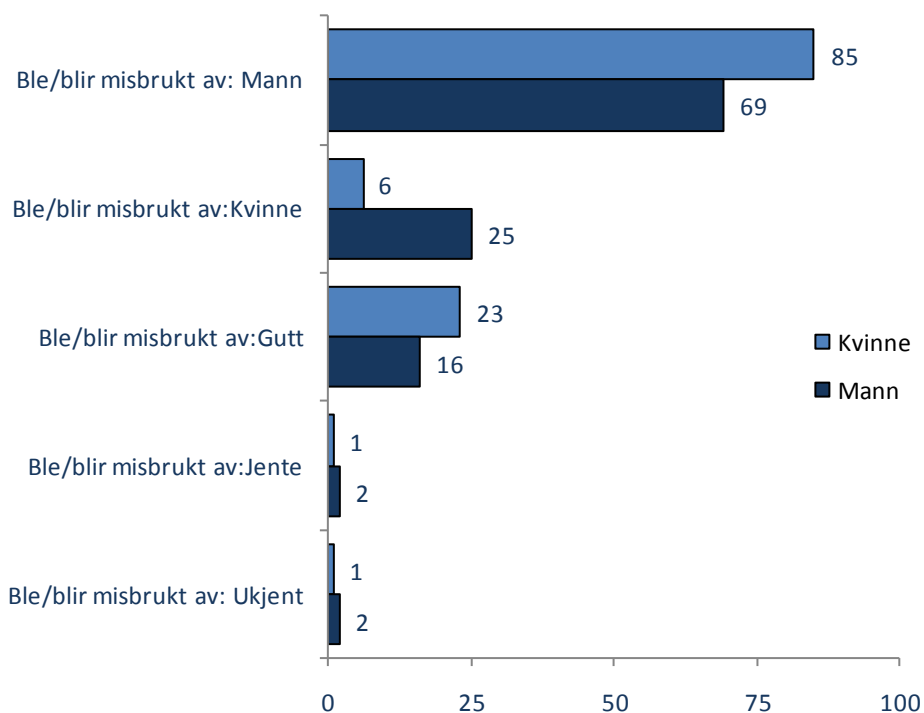
I de fleste tilfellene av seksuelle overgrep mot både menn og kvinner er det en mann som er overgriper. Totalt oppgir 82 prosent en mannlig overgriper, mens 22 prosent oppgir at overgriper var en gutt under 18 år⁹. Ti prosent oppgir en kvinnelig overgriper og en prosent sier at overgriper var en jente under 18 år. Vi ser altså at i underkant av en fjerdedel oppgir en overgriper som ikke er voksen (gutt, jente).

Figuren nedenfor viser hvem som var overgriperen nedbrutt på om den utsatte er kvinne eller mann, og vi finner relativt store forskjeller her. Mens hele 85 prosent av de kvinnelige brukerne oppgir at overgriper er en mann gjelder dette 69 prosent av de mannlige brukerne av senteret. Mannlige brukere av sentrene blir i større grad enn kvinnelige brukere misbrukt av en kvinne, 25 mot seks

⁹ 986 av de som selv har vært utsatt for incest besvarte spørsmålet om hvem som er misbruker.

prosent. Mønsteret er altså at en kvinnelig overgriper misbruker gutter/menn i større grad enn jenter/kvinner. Men misbruker i noe større grad jenter/kvinner enn gutter/menn, men denne sammenhengen er ikke like sterk.

Figur 8: Ble/blir misbrukt av? Brutt ned på kjønn. Prosent. 698 kvinner og 177 menn hadde besvart spørsmålet.

Det er også spurt om relasjonen til overgriper(ne). Det er mulig å sette flere kryss på dette spørsmålet dersom man har opplevd overgrep av flere personer man har ulik relasjon til. Det er til sammen 23 prosent som har satt flere kryss, og følgelig har blitt misbrukt av mer enn én person¹⁰.

Det viser seg at totalt 30 prosent har opplevd overgrep fra en biologisk forelder. Dette er den enkeltstående gruppen som oftest blir nevnt. Totalt ni prosent har opplevd overgrep fra en ikke-biologisk forelder.

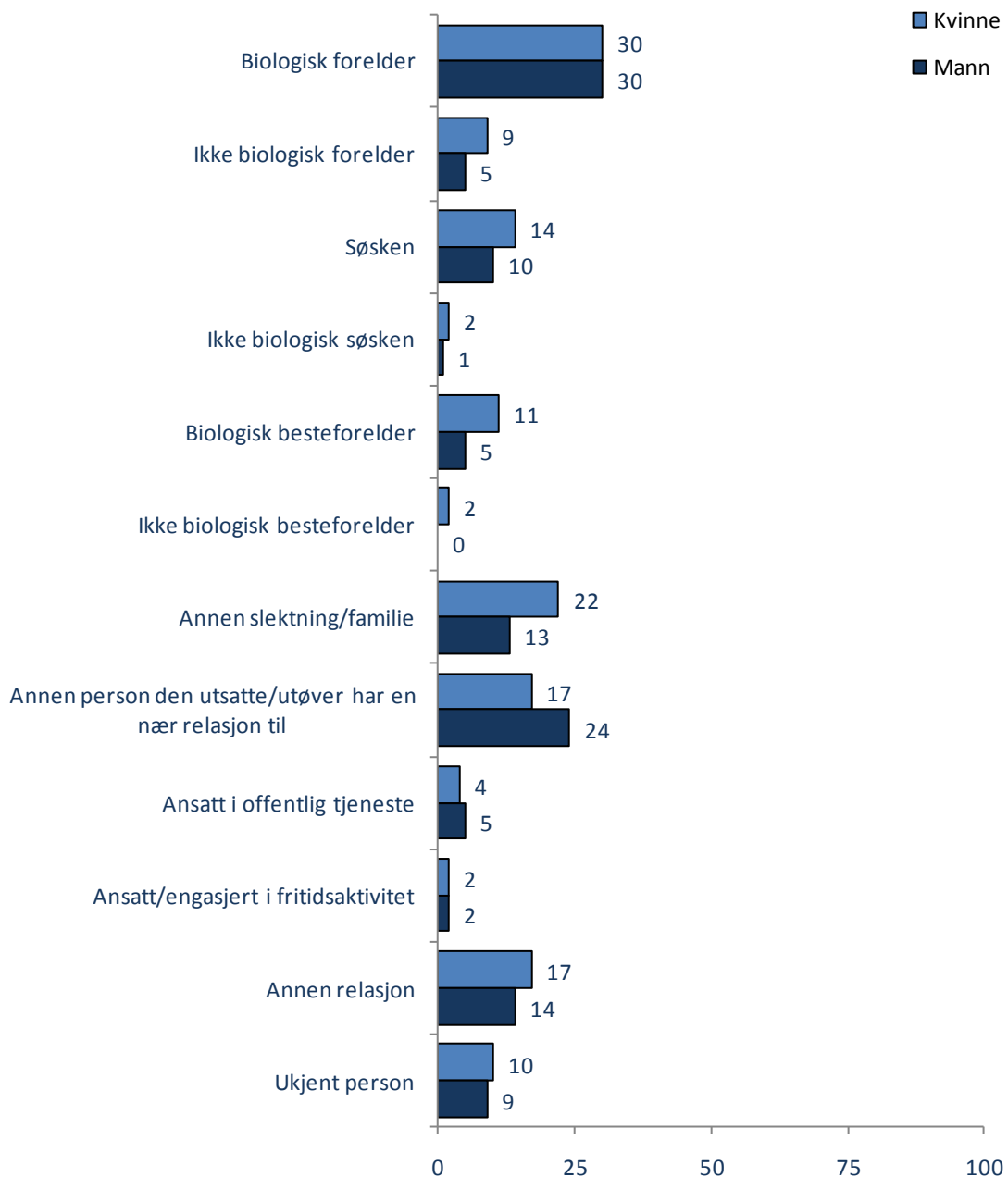
Overgrep begås også av besteforeldre og søsken. Ti prosent av brukerne oppgir å være utsatt for overgrep fra en biologisk besteforelder og to prosent oppgir en ikke-biologisk besteforelder. Når det gjelder søsken er andelen på biologisk og ikke-biologisk henholdsvis 14 og to prosent.

En relativt stor andel (21 prosent) oppgir at overgriperen er en slektning utenom den nærmeste familien, altså "annen slektning/familie". Det er også relativt mange (18 prosent) som har opplevd overgrep fra andre personer (utenom familien) som de har en nær relasjon til.

Figuren nedenfor viser relasjon til overgriper brutt ned på kjønn. Blant både menn og kvinner er det biologisk forelder som oftest er overgriper, andelen er på 30 prosent for begge kjønn. Vi ser videre at de kvinnelige brukerne noe oftere enn de mannlige oppgir ikke-biologisk forelder, søsken, besteforelder og annen slekt/familie. Menn opplever på sin side oftere å bli utsatt for overgrep fra en annen person (utenom familien) som de har en nær relasjon til.

¹⁰ 863 av de som selv har vært utsatt for incest har besvart spørsmålet om relasjon til overgriper.

Figur 9: Relasjon til overgriper? Brutt ned på kjønn. Prosent. 694 kvinner og 169 menn hadde besvart spørsmålet.

Vi har også sett nærmere på relasjon til overgriper ut fra den utsattes alder. De under 18 år oppgir langt sjeldnere enn andre biologisk forelder som overgriper. Denne andelen er 17 prosent blant de under 18 år. Vi ser en tendens til at den yngste aldersgruppen i større grad enn øvrige har vært utsatt for overgrep fra søsken (22 prosent).

Brukere av senteret mellom 40-60 år oppgir i større grad enn øvrige brukere å være utsatt for overgrep fra biologisk forelder, med en andel på rundt 40 prosent.

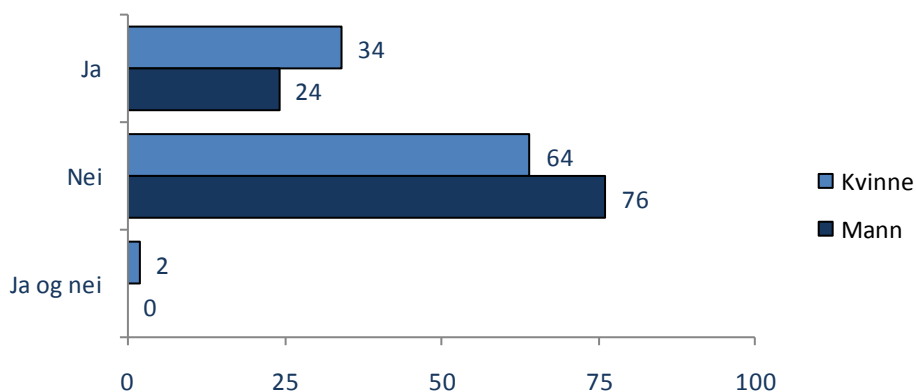
Anmeldelse av forholdene

Totalt 881 av de som har vært utsatt for seksuelle overgrep hadde besvart spørsmålet om saken var anmeldt. I noen tilfeller kan det hende at brukerne har vært utsatt for flere overgripere der noen av sakene er anmeldt, mens andre ikke er det. Vi har derfor laget en egen kategori for de som har krysset både ja og nei på dette spørsmålet.

Totalt finner vi at 32 prosent av de utsatte oppgir at saken er anmeldt. En prosent har krysset av for både ja og nei, noe som tyder på at det har vært flere overgripere og at bare enkelte er anmeldt. Det vanligste er altså å ikke anmelde når man er blitt utsatt for seksuelle overgrep.

Figuren nedenfor viser at terskelen for å anmelde synes å være høyere for menn enn for kvinner. Mens omtrent en av tre kvinner har anmeldt misbruket gjelder dette bare ca en av fire menn.

Figur 10: Er saken anmeldt? Brutt ned på kjønn. Prosent. 704 kvinner og 176 menn hadde besvart spørsmålet.

Det er et tydelig mønster at yngre brukere oftere anmelder enn eldre. Blant de under 23 år har omtrent halvparten anmeldt saken. En forklaring her kan være at en del av de eldre brukerne har opplevd saker som kanskje er foreldet og som ikke kan anmeldes i dag.

Utfallet av anmeldelsene viser at kun en av fem saker endte med dom, mens hele 46 prosent av sakene er blitt henlagt. 27 prosent av sakene er fortsatt under etterforskning, tre prosent endte med en ikke fellende dom og fire prosent sier at de ikke vet hva utfallet ble¹¹.

¹¹ 297 har besvart spørsmålet om hva som er skjedd i den anmeldte saken og er det antallet vi prosentuerer ut fra. Av disse har fem svart tidligere i skjema at saken ikke er anmeldt, men altså likevel svart på utfall

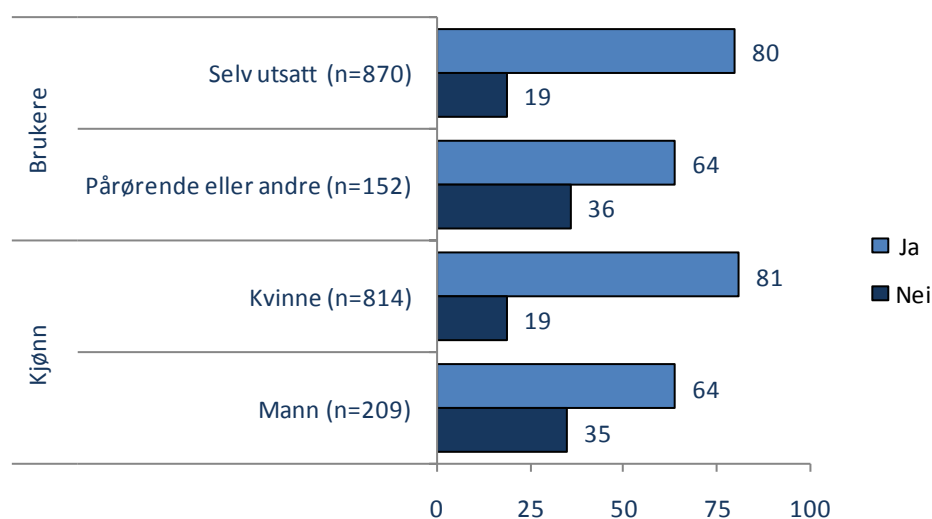
8 Hjelp/bistand

Kontakt med hjelpeapparat

Totalt har 78 prosent av brukerne vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med hendelsen/situasjonen, mens 22 prosent ikke har det¹². Dette tyder på at mange bruker sentrene som et supplement til hjelpeapparatet, noe som er i samsvar med funnene i Nordlandsforsknings evaluering av incestsentrene¹³. Denne evalueringen viser at utsatte bruker sentrene både i forkant av, samtidig med og i etterkant av annen hjelp/behandling. De finner også at sentrene ofte hjelper de utsatte med å ta kontakt med, og få hjelp fra andre instanser.

I figuren nedenfor finner vi relativt store forskjeller mellom gruppene som selv er utsatt for overgrep og pårørende/andre, samt mellom kvinner og menn, når det gjelder andelen som har vært i kontakt med hjelpeapparatet. Det er kanskje ikke overraskende at de som selv er utsatt for overgrep i større grad har vært i kontakt med hjelpeapparatet enn de som er pårørende/andre, henholdsvis 80 mot 64 prosent. Videre ser vi et interessant mønster der kvinner i større grad enn menn er tilbøyelig til å ta kontakt med hjelpeapparatet. Mens 81 prosent av kvinnene har vært i kontakt med hjelpeapparatet gjelder dette kun 64 prosent av mennene. Når det gjelder alder finner vi ingen signifikante forskjeller mellom aldersgruppene i andelen om har vært i kontakt med hjelpeapparatet.

Figur 11: Har du vært i kontakt med hjelpeapparat/andre instanser i forbindelse med hendelsen/situasjonen? Brutt ned på kjønn, pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. Antall svarende vises i figuren.

Det er videre spurt om hvilke instanser brukerne har vært i kontakt med.¹⁴ Vi finner at det først og fremst er psykisk helsetjeneste (69 prosent) de har vært i kontakt med, samt lege/legevakt (59 prosent). 38 prosent har vært i kontakt med politiet, mens 34 prosent har kontaktet advokat/jurist. 23 prosent har henvendt seg til helsesøster, 21 prosent har vært i kontakt med barnevernet og 21 prosent med sosialkontor/NAV.

Figuren nedenfor viser hvilke instanser de som er utsatt for overgrep har vært i kontakt med og hvilke pårørende/andre har vært i kontakt med. Det er langt flere som har vært i kontakt med psykisk

¹² 1024 har besvart spørsmålet om kontakt med hjelpeapparat. Av disse har tre krysset av for både ja og nei, og det antas at de har vært i kontakt med hjelpeapparatet for noen saker, men ikke alle de har vært utsatt for.

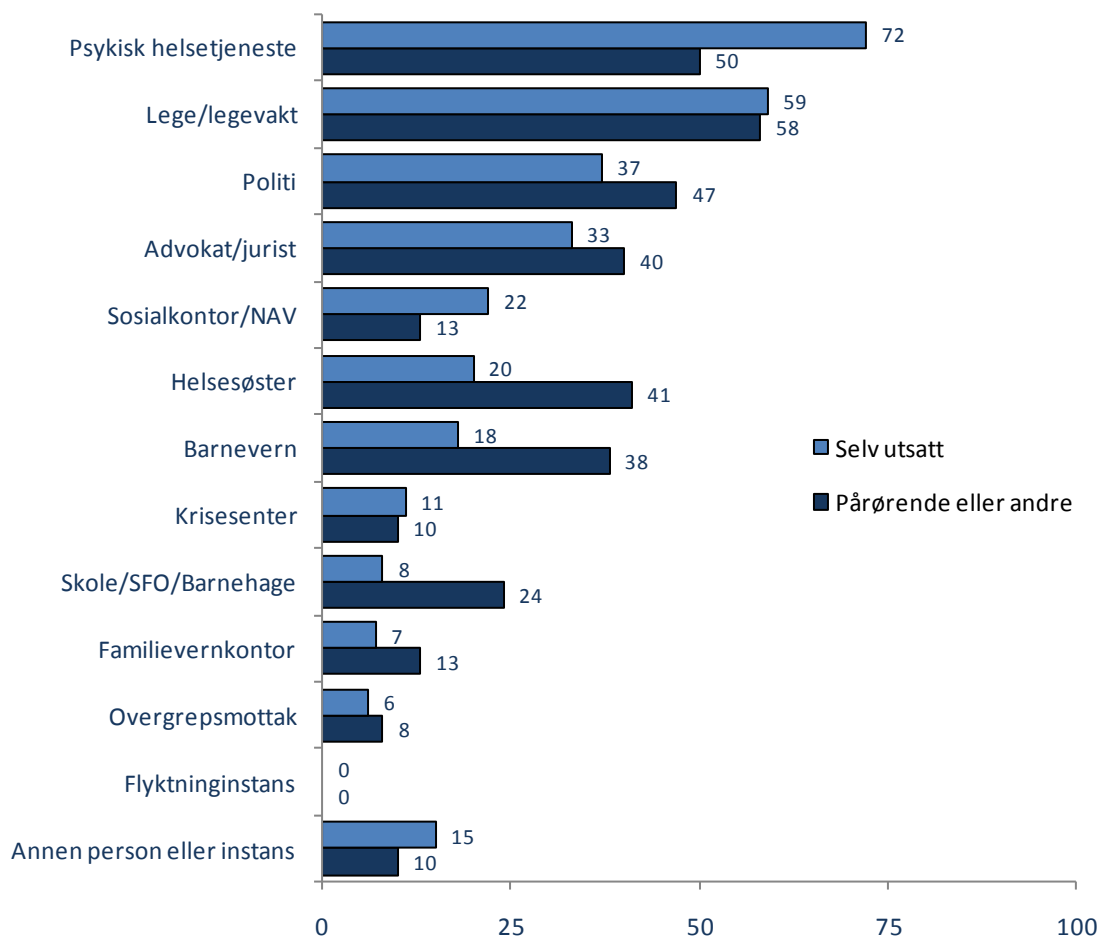
¹³ NF-rapport nr 2/2009

¹⁴ I alt 817 har krysset av for at de har vært i kontakt med en eller flere instanser, noe som er 21 flere enn antallet som har svart at de har vært i kontakt med hjelpeapparatet. Vi har valgt å inkludere alle som har svart på spørsmålet om hjelpeinstans i prosentgrunnlaget, men påpeker en viss inkonsekvent utfylling. For eksempel har syv krysset både for at de ikke har vært i kontakt med hjelpeapparatet, og samtidig krysset av for hjelpeinstanser. Noe av årsaken til dette kan kanskje ligge i at en del har opplevd flere ulike typer saker og overgrep, kanskje fra flere personer. De kan ha mottatt hjelp for noen av forholdene, men ikke alle, noe som kan ha medført en viss inkonsekvent utfylling av skjema.

helsetjeneste av de som selv er utsatt for seksuelle overgrep sammenlignet med de som er pårørende/andre, henholdsvis 72 mot 50 prosent. Det er naturlig å anta at de som selv har vært utsatt for overgrep kan ha et større behov for tjenester innenfor psykisk helsevern enn de som er pårørende/andre. Halvparten av de pårørende/andre har derimot også vært i kontakt med psykisk helsetjeneste, men vi kan ikke si noe om de selv har hatt behov for bistand eller om de har tatt kontakt på vegne av den som er utsatt for seksuelle overgrep.

De pårørende har i større grad enn de som selv er utsatt for seksuelle overgrep vært i kontakt med politi, advokat/jurist, helsesøster, barnevern og skole/SFO/barnehage.

Figur 12: Hvilke instanser har du vært i kontakt med? Brutt ned på pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. 98 pårørende og 717 utsatte hadde besvart spørsmålet.

De yngste aldersgruppene skiller seg ut ved at en større andel har vært i kontakt med politi og advokat/jurist. Dette kan sees i sammenheng med at det er de yngste som i størst grad har anmeldt overgrep. De yngste har også i større grad enn eldre brukere vært i kontakt med helsesøster, barnevern og skole/SFO/barnehage i forbindelse med hendelsen.

Det er vanlig å ha vært i kontakt med flere instanser. Av de som har vært i kontakt med hjelpeinstanser finner vi at 23 prosent har vært i kontakt med én instans, 21 prosent har vært i kontakt med to instanser, mens hele 55 prosent har vært i kontakt med tre instanser eller flere.

Kvinner er oftere i kontakt med flere hjelpeinstanser enn menn. Av de som har vært i kontakt med hjelpeinstans(er) finner vi at 29 prosent av mennene kun har vært i kontakt med én instans, mens dette bare gjelder 22 prosent av kvinnene. Videre finner vi at 58 prosent av kvinnene har vært i kontakt med tre eller flere instanser, mens dette gjelder bare for 44 prosent av mennene.

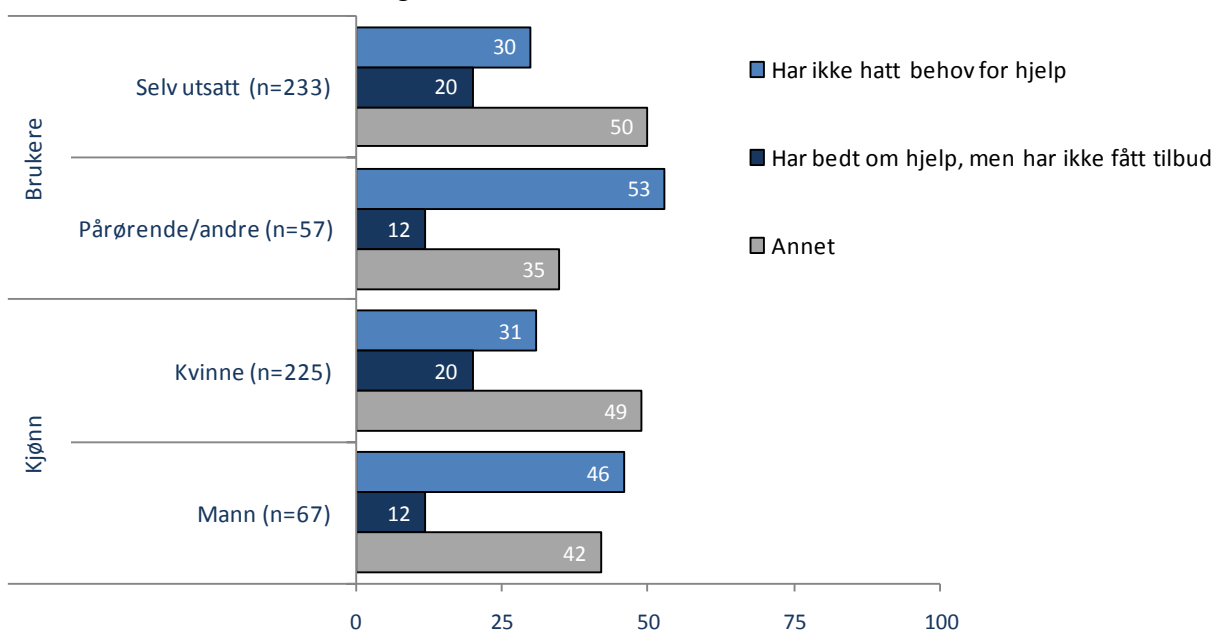
Når brukerne ikke har vært i kontakt med hjelpeapparatet

De som ikke har mottatt hjelp/bistand fra hjelpeapparatet i forbindelse med overgrepet ble spurt om årsaken til dette. 34 prosent forteller at de ikke har hatt behov for hjelp, mens 18 prosent har bedt om hjelp og ikke fått tilbud. 47 prosent har svart "annet" på dette spørsmålet¹⁵.

Figuren nedenfor viser årsak til at brukerne ikke har mottatt hjelp brutt ned på kjønn og hvorvidt man er pårørende/andre eller selv utsatt for overgrep. Det er en større andel pårørende (53 prosent) som oppgir at de ikke har hatt behov for hjelp sammenlignet med de som er utsatt for seksuelle overgrep (30 prosent). Motsatt ser vi at en av fem som har blitt utsatt for overgrep og ikke har fått hjelp, oppgir at de har bedt om hjelp, men ikke fått tilbud. Dette gjelder omtrent én av ti pårørende.

Vi ser også at det er flere menn (46 prosent) enn kvinner (31 prosent) som oppgir at de ikke har hatt behov for hjelp. Samtidig er det flere kvinner (20 prosent) enn menn (12 prosent) som har bedt om hjelp uten å få tilbud.

Figur 13: Grunn til ikke mottatt hjelp fra hjelpeapparat. Brutt ned på kjønn, pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. Antall svarende vises i figuren.

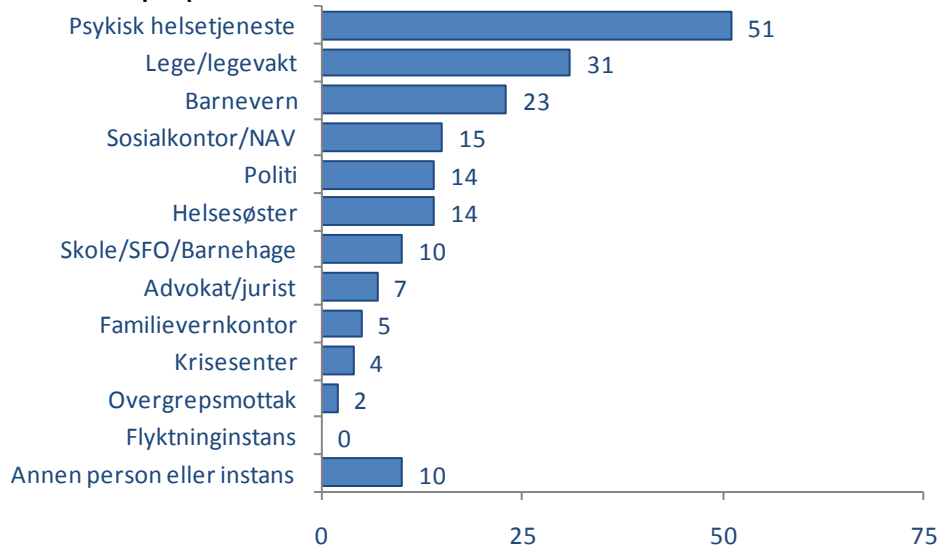
Det er videre spurt hvilke instanser man har bedt om hjelp fra uten å få tilbud.¹⁶ Fra figuren på neste side ser vi at omtrent halvparten har bedt om hjelp fra psykisk helsetjeneste uten å få tilbud. Vi ser videre at ca en av tre har bedt om hjelp fra lege/legevakt uten å få tilbud, og at andelen er på 23 prosent når det gjelder barnevernet. Rundt 15 prosent har opplevd å ikke få hjelp fra sosialkontor/NAV da de ba om det. Omtrent like store andel har opplevd å ikke få hjelp fra politi eller helsesøster. Det er også en av ti som har bedt om hjelp fra skole/SFO/barnehage uten å få tilbud.¹⁷

¹⁵ Det er til sammen 292 som har besvart spørsmålet.

¹⁶ Også her har det vært en viss inkonsekvent utfylling av skjema. For eksempel er det kun 54 som har svart at de har bedt om hjelp fra hjelpeapparatet uten å få tilbud, mens hele 168 har krysset av for en eller flere instanser hvor de har spurt om hjelp uten å få tilbud. Denne inkonsekvente utfyllingen kan muligens skyldes at man har fått hjelp fra noen av instansene man har bedt om hjelp fra, men ikke alle.

¹⁷ Svarene er basert på brukernes subjektive opplevelse av å få hjelp eller avslag på forespørsel om hjelp.

Figur 14: Hvis du har bedt om hjelp i hjelpeapparatet uten å få tilbud, hvilke instanser gjelder dette? Prosent. 168 har svart på spørsmålet.

9 Aktiviteter ved senteret

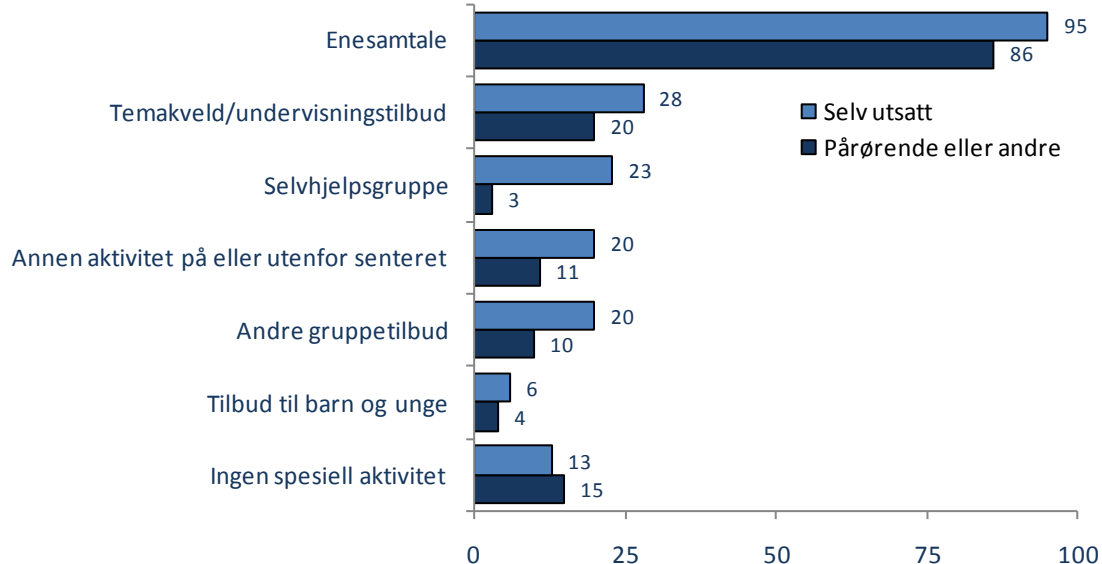
Det siste spørsmålet i skjemaet som omhandler brukerne går på hvilke aktiviteter de har deltatt i ved senteret. I spørreskjemaet er spørsmålet formulert slik at det retter seg til brukere som har besøkt senteret flere ganger, men vi har valgt å inkludere alle (880) som har besvart spørsmålet i fordelingen.

Av de som har deltatt på aktiviteter (872) har 54 prosent deltatt på kun én aktivitet, mens 22 prosent har deltatt på to typer aktiviteter. 24 prosent har deltatt på tre eller flere aktiviteter ved senteret. Vi finner at de som selv er utsatt for overgrep deltar på flere aktiviteter enn pårørende/andre. Mens 27 prosent av de utsatte har deltatt på tre eller flere aktiviteter ved senteret gjelder dette kun syv prosent av pårørende/andre.

Samlet sett har de aller fleste (94 prosent) hatt en enesamtale på senteret. Videre er det 27 prosent som har deltatt på temakveld/undervisningstilbud, og 20 prosent i selvhjelpsgruppe. Denne andelen er kanskje noe lavere enn forventet med utgangspunkt i at sentrene jobber etter en modell basert på hjelp til selvhjelp. Det er derimot viktig å huske at rutineene for når registreringskjemaet fylles ut kan føre til en del underrapportering av aktiviteter. 19 prosent har deltatt i andre gruppetilbud og 19 prosent i andre aktiviteter på eller utenfor senteret. Seks prosent har deltatt på tilbud for barn og unge, mens 13 prosent ikke har deltatt på noen spesiell aktivitet.

Det er naturlig å anta at de som besøker senteret som pårørende kan ha behov for andre aktiviteter enn de som besøker senteret som utsatt. Figuren nedenfor viser fordelingen av aktiviteter for hver av disse gruppene, og vi ser at det generelt er større andeler blant utsatte enn pårørende/andre som deltar på de ulike aktivitetene.

Figur 15: hvilke typer aktiviteter har du deltatt i ved senteret? Brutt ned på pårørende/andre og selv utsatt. Prosent. 115 pårørende og 763 utsatte hadde besvart spørsmålet.

Kvinner deltar på aktiviteter ved senteret i større grad enn menn. Mens 23 prosent av kvinnene har deltatt på en selvhjelpsgruppe, gjelder dette kun elleve prosent av mennene. Kjønnsforskjellen er enda større når det gjelder temakveld/undervisningstilbud. Vi finner at omtrent en av tre kvinner har deltatt på dette mot kun en av ti menn. Det er også flere kvinner enn menn som har deltatt på andre gruppetilbud og andre aktiviteter på eller utenfor senteret.

Ser vi på aldersfordelingen på brukerne finner vi at temakveld/undervisningstilbud er mest populært blant de som er mellom 50-59 år. 45 prosent i denne aldersgruppen har deltatt på dette, mot kun fire prosent av dem under 18 år. Blant de yngste (under 18 år) finner vi imidlertid at en av fire har deltatt på aktiviteter for barn og unge ved senteret.

10 Samletall for sentrene i 2009

Hvert senter har levert samlestatistikk for sitt senter som omhandler besøk, tilbud og organisering av senteret. Alle de 20 sentrene har levert et samleskjema. Noen av skjemaene var mangelfullt eller motstridende utfyllt. I slike tilfeller har vi vært i kontakt med sentrene for å avdekke hva som har skjedd. Hull eller feilfylling i datasettet er rettet opp der vi har fått en avklaring fra senteret.

Organisering og finansiering

Tabell 1: Hvilken type organisasjon er senteret? Antall og procenter.

Type organisasjon	Antall	Prosent
Stiftelse	12	60
Kommunal virksomhet	1	5
Interkommunalt selskap	3	15
Frivillig organisasjon	2	10
Annet, spesifiser	2	10
Totalt	20	100

De fleste (12) av sentrene er organisert som stiftelse, mens tre senter er interkommunale selskap. To senter er organisert som frivillig organisasjon og ett regnes som kommunal virksomhet. To senter har oppgitt at de har en annen organisering der ett av dem har utdypet dette og svart at de har en vertskommunemodell.

Til sammen hadde de 20 sentrene 256 finansierende kommuner. To sentre finansieres av kun én kommune mens ti sentre finansieres av mer enn ti kommuner.

Personellet

De 20 sentrene hadde totalt 138 ansatte i 2009. Av disse var 120 kvinner og 18 menn. De ansatte jobbet til sammen 105,4 årsverk.

Overnatting og åpningstider

5 av de 20 sentrene har overnattingsmuligheter. Fire av sentrene som har overnattingsmuligheter er kombinerte krise- og incestsenter. Til sammen er det 36 sengeplasser for overnatting på disse sentrene. Tolv personer overnattet på et senter mot incest/seksuelle overgrep i 2009. Ett krise- og incestsenter har ikke skilt dem som er utsatt for incest som en egen gruppe i samlestatistikken, og har altså bare tall for alle brukerne av senteret. Totalt antall overnattingsdøgn er på 142 dersom vi medregner døgnene fra dette senteret og 48 dersom vi ser bort fra dette senteret.

15 senter har åpen telefon fem dager i uka, mens fem senter har telefonvakt syv dager i uka. I snitt er sentrene åpen for telefonhenvendelser 68 timer per uke. Ett senter har døgnåpen telefon hele uka, noe som drar opp gjennomsnittet relativt mye. Tre sentre har betjent telefon færre enn 30 timer i uka. Det er syv senter som har åpen telefon i mellom 30-40 timer per uke, mens to har telefonåpent mellom 40-50 timer. Under åpne kommentarer er det ett senter som også påpeker at de i perioder er to som har telefonvakt.

Senteret som ikke har skilt ut incestutsatte som egen gruppe oppgir 0 på spørsmålet om antall dager senteret er åpent for publikum og antall timer det er åpent i uka. Ett annet senter oppgir at publikum kan komme etter avtale med leder og har ikke spesifiserte åpningstider. For de øvrige 18 sentrene har tre sentre åpent syv dager i uka, mens ti sentre har åpent fem dager i uka. Ett senter har åpent tre dager i uka, mens fire senter har åpent fire dager i uka.

Tabellen nedenfor viser en gruppert oversikt over antall timer sentrene har åpent per uke. Vi ser at tre sentre er døgnåpne hele uka. Blant de som har åpent mindre enn 30 timer per uke er det to som har åpent mindre enn 20 timer, henholdsvis tolv og 15 timer per uke.

Tabell 2: Antall timer senteret er åpent per uke.

Åpent per uke	Antall
Under 30 timer	8
30-42 timer	7
Døgnåpent alle dager	3
Antall svarende	18

Tilrettelegging for funksjonshemmede

Tabellen nedenfor viser sentrenes tilrettelegging for funksjonshemmede. 14 sentre er tilrettelagt for rullestolbrukere. Tre har besvart "annet" der to skriver at senteret er delvis tilrettelagt, mens den siste har svart "utebesøk". Det er nesten ingen senter som er tilrettelagt for øvrige funksjonshemninger.

Tabell 3: Er senteret tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse? Antall

	Tilrettelagt for:			
	Rullestolbrukere	Nedsatt hørsel	Synshemming	Andre
Ja	14	1	1	2
Nei	3	16	16	9
Annet	3	0	0	0
Ubesvart	0	3	3	9
Total	20	20	20	20

Vedlegg 1

Oversikt over sentrene som har levert registreringskjema

Tabell 4: Oversikt over hvilke sentre som har levert skjema

Samisk krise- og incestsenter har ikke skilt ut incestutsatte som egen gruppe i registreringene på samleskjema.

	Skjema C (Individskjema)	Skjema D (samletall)
Buskerduregionens Incestsenter	Lever	Lever
Evas støttesenter for seksuelt misbrukte	Lever	Lever
SMISO Hamar	Lever	Lever
Incestsenteret i Follo	Lever	Lever
Incestsenteret i Vestfold	Lever	Lever
Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	Lever	Lever
Norasenteret krise- og incestsenter	Lever	Lever
SMISO Oppland	Lever	Lever
Støttesenter mot incest Oslo	Lever	Lever
SSMM Senteret for seksuelt misbrukte menn	Lever	Lever
SMISO Møre og Romsdal	Lever	Lever
SMISO Nord-Trøndelag	Lever	Lever
SMISO Trondheim	Lever	Lever
SMISO Nordland	Lever	Lever
SMISO Troms	Lever	Lever
SMSO Agder	Lever	Lever
SMSO Rogaland	Lever	Lever
SMISO Hordaland	Ikke lever	Lever
Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	Lever	Lever
Samisk krise og incestsenter	Ikke lever	Lever

Vedlegg 2

Samletall for sentrene

Vi gjør oppmerksom på at samletallene fra en del sentre har vært noe unøyaktig og inkonsekvent utfylt, og det vil antakeligvis være noen feilkilder i materialet. Alle tall, bortsett fra kolonnene med spørsmål om antall brukere fordelt på kjønn, er hentet fra samleskjema. I sistnevnte kolonner er tall hentet fra skjema C.

Tabell 5: Samletall brukere, del 1

Senterets navn	Antall telefonhenvendelser fra brukere i 2009	Antall sms-henvendelser fra brukere i 2009	Antall e-posthenvendelser fra brukere i 2009	Antall brev fra brukere i 2009	Sum antall henvendelser fra brukere i 2009 på telefon (inkl. tausede telefoner), brev, e-post og sms	Første gangs telefonhenvendelse fra utsatte jenter eller kvinner	Første gangs telefonhenvendelse fra utsatte gutter eller menn	Første gangs telefonhenvendelse fra pårørende jenter eller kvinner	Første gangs telefonhenvendelse fra pårørende gutter eller menn	Hvor mange brukeresøk hadde senteret i 2009?
Incestsenteret i Follo	770	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	770	162	12	32	16	84
SSMM Senteret for seksuelt misbrukte menn	428	374	50	1	853	16	123	28	7	876
Senter mot Seksuelle overgrep i Telemark (BRIS 1)	800	201	16	0	1017	41	3	19	5	1085
Incestsenteret i Vestfold 2)	16434	2779	894	2	20109	281	96	128	38	2708
SMSO Agder	926	630	445	4	2005	105	13	20	7	1513
Støttesenter mot incest Oslo	4785	3909	1189	34	9917	Ubesvart	20	Ubesvart	Ubesvart	4096
Evas støttesenter	83	288	106	2	479	8	2	3	4	501
SMSO Rogaland	375	66	34	0	475	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	636
SMISO Troms	1267	324	117	0	1708	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	1143
SMISO Trondheim	886	205	302	1	1394	100	18	9	6	1520
SMISO Hordaland	2408	232	708	62	3410	80	18	31	23	2505
SMISO Møre og Romsdal	614	154	292	62	1122	36	0	17	0	972
Norasenteret	54	Ubesvart	3	2	54	14	4	Ubesvart	Ubesvart	30
SMISO Nordland	117	139	13	4	273	25	4	6	5	333
SMISO Hamar	179	160	20	3	362	32	2	13	4	425
Krise og incestsenteret i Fredrikstad	53	0	4	Ubesvart	57	16	4	1	0	233
SMISO Nord-Trøndelag	478	118	28	0	624	24	6	5	1	612
Samisk krise og incestsenter 3)	167	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
SMISO Oppland	188	51	10	2	249	18	2	3	0	251
Totalt	31385	9667	4268	179	45288	1039	337	315	116	20179

1) Har registrert e-post og sms sammen (totalt 37)

2) Incestsenteret i Vestfold driver Landsdekkende telefon for incest- og seksuelt misbrukte, som er en gratis landsdekkende telefonsjenereste, som er finansiert av Bufdir. Senteret har derfor flere telefonhenvendelser enn øvrige sentre.

3) Ikke skilt ut incestutsatte som egen gruppe

Tabell 6: Samletall brukere, del 2

Senterets navn	Hvor mange av brukerne besøkte senteret for aller første gang i 2009?	Hvor mange av brukerne som besøkte senteret (gamle og nye brukere) i 2009 var jenter/kvinner? 1)	Hvor mange av brukerne som besøkte senteret (gamle og nye brukere) i 2009 var gutter/menn? 1)	Hvor mange brukere fikk enesamtaler på senteret i 2009?	Hvor mange av brukerne som fikk enesamtale på senteret i 2009 var menn?	Hvor mange enesamtaler ble gitt til brukerne til sammen på senteret i 2009?
Incestsenteret i Follo	56	49	4	84	8	302
SSMM Senteret for seksuelt misbrukte menn	105	6	88	124	118	786
Senter mot Seksuelle overgrep i Telemark	70	41	9	113	24	769
BRIS	87	70	6	112	10	366
Incestsenteret i Vestfold	155	144	45	190	42	1660
SMSO Agder	122	64	16	223	22	1255
Støttesenter mot incest Oslo	137	165	8	167	20	1102
Evas støttesenter	14	14	3	15	2	150
SMSO Rogaland	42	28	6	21	6	348
SMISO Troms	70	34	5	51	9	415
SMISO Trondheim	125	67	18	152	23	538
SMISO Hordaland	108	399	16	482	102	999
SMISO Møre og Romsdal	60	25	7	344	41	344
Norasenteret	15	27	3	15	2	30
SMISO Nordland	17	17	0	20	7	194
SMISO Hamar	33	43	5	70	10	193
Krise og incestsenteret i Fredrikstad	2	23	1	23	2	108
SMISO Nord-Trøndelag	42	47	11	60	12	249
Samisk krise og incestsenter	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
SMISO Oppland	26	19	3	42	7	107
Totalt	1286	1282	254	2308	467	9915

1) Da det viste seg at flere senter hadde fylt ut antall besøk i stedet for brukere i kolonnene fordelt på kjønn, er tall hentet fra skjema C. Dette gjelder samtlige incestsenter unntatt Hordaland og Samisk krise og incestsenter som ikke sendte inn skjema C. Tallene vil være et minimumsantall da det ikke er fylt ut skjema for alle brukere, og spørsmålet om kjønn heller ikke er besvart på alle skjema. Kolonnene vil derfor ikke samsvare med eksempelvis antall brukere som fikk enesamtale på senteret.

Tabell 7: Samletall Samarbeidspartnere

Senterets navn	Antall telefonhenvendelser fra samarbeidspartnere om konkrete brukere og saker i 2009	Antall e-posthenvendelser fra samarbeidspartnere om konkrete brukere og saker i 2009	Antall brev fra samarbeidspartnere om konkrete brukere og saker i 2009	Antall besøk på senteret fra samarbeidspartnere om konkrete brukere og saker i 2009	Totalt antall henvendelser fra samarbeidspartnere om konkrete brukere og saker i 2009
Incestsenteret i Follo	158	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
SSMM Senteret for seksuelt misbrukte menn 1)	200	21	110	13	349
Senter mot Seksuelle overgrep i Telemark	24	1	3	6	34
BRIS	138	36	0	109	283
Incestsenteret i Vestfold	3321	Ubesvart	7	268	3596
SMSO Agder	165	148	10	33	968
Støttesenter mot incest Oslo	741	841	3	69	1654
Evas støttesenter	20	Ubesvart	Ubesvart	1	21
SMSO Rogaland	8	74	Ubesvart	0	84
SMISO Troms	504	83	10	18	615
SMISO Trondheim	46	6	5	45	92
SMISO Hordaland	101	8	32	51	192
SMISO Møre og Romsdal	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
Norasenteret	14	5	3	11	33
SMISO Nordland	117	47	1	35	200
SMISO Hamar 1)	150	17	12	20	214
Krise og incestsenteret i Fredrikstad	0	0	0	0	0
SMISO Nord-Trøndelag	166	4	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
Samisk krise og incestsenter	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
SMISO Oppland	42	5	0	7	54
Totalt	5757	1296	196	686	8389

1) Senteret har inkludert sms fra samarbeidspartnere i totaltallet

Tabell 8: Samletall undervisning og utadrettet virksomhet, del 1

Senterets navn	Hvor mange temadager, konferanser og andre undervisnings- eller formidlingsopplag ble holdt i regi av senteret i 2009?	Hvor mange undervisnings- og formidlingsopplag foregikk på eget senter?	Hvor mange undervisnings- og formidlingsopplag foregikk på skoler?	Hvor mange undervisnings- og formidlingsopplag foregikk på høyere utd. institusjoner?	Hvor mange undervisnings- og formidlingsopplag foregikk gjennom offentlige tjenester?	Hvor mange undervisnings- og formidlingsopplag foregikk gjennom interesseorganisasjoner?	Hvor mange undervisnings- og formidlingsopplag foregikk i politikerfora?	Hvor mange undervisnings- og formidlingsopplag foregikk gjennom andre instanser?	Hvor mange medleppslag har det vært om senterets virksomhet i 2009?	Hvor mange medleppslag var i lokalaviser?	Hvor mange medleppslag var i rikspresse?
Incestsenteret i Follo	63	1	26	32	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	4	16	15	Ubesvart
SSMM Senteret for seksuelt misbrukte menn	18	9	1	2	2	Ubesvart	4	1	31	10	8
Senter mot Seksuelle overgrep i Telemark	25	2	12	3	6	2	0	0	5	5	0
BRIS	28	3	12	1	4	3	1	4	12	5	0
Incestsenteret i Vestfold	102	3	79	8	7	5	Ubesvart	Ubesvart	176	51	71
SMSO Agder	59	8	7	1	23	11	3	6	18	9	3
Støttesenter mot incest Oslo	61	10	31	4	12	4	0	Ubesvart	19	1	17
Evas støttesenter	37	3	25	1	2	1	3	2	18	16	Ubesvart
SMSO Rogaland	14	2	2	1	5	Ubesvart	2	2	2	2	Ubesvart
SMISO Troms	22	Ubesvart	9	7	1	1	2	2	22	19	Ubesvart
SMISO Trondheim	28	0	10	5	10	2	0	1	10	1	7
SMISO Hordaland	37	5	10	17	5	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	16	1	3
SMISO Møre og Romsdal	28	5	1	0	8	1	1	13	13	5	0
Norasenteret	20	Ubesvart	4	Ubesvart	4	2	7	3	26	17	Ubesvart
SMISO Nordland	61	41	Ubesvart	2	7	7	4	Ubesvart	5	5	Ubesvart
SMISO Hamar	23	Ubesvart	14	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	2	2	Ubesvart
Krise og incestsenteret i Fredrikstad	19	5	1	3	3	2	3	2	3	2	0
SMISO Nord-Trøndelag	12	4	0	2	4	Ubesvart	Ubesvart	2	3	2	Ubesvart
Samisk krise og incestsenter	3	Ubesvart	3	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
SMISO Oppland	8	0	1	0	4	2	1	0	7	6	Ubesvart
Totalt	668	101	248	89	107	43	31	42	404	174	109

Tabell 9: Samletall undervisning og utadrettet virksomhet, del 2

Senterets navn	Hvor mange medioppslag var i kulørt ukepresse?	Hvor mange medioppslag var i lokalradio?	Hvor mange medioppslag var i lokal-tv?	Hvor mange medioppslag var i TV (rikskanaler)?	Hvor mange medioppslag var i andre medier	I hvor mange samarbeidsfora var senteret representert i 2009?
Incestsenteret i Follo	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	1		3
SSMM Senteret for seksuelt misbrukte menn	Ubesvart	1	Ubesvart	2	10	14
Senter mot Seksuelle overgrep i Telemark	0	0	150	Ubesvart	Ubesvart	0
BRIS	0	5	2	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
Incestsenteret i Vestfold	2	37	9	6	Ubesvart	Ubesvart
SMSO Agder	Ubesvart	4	1	1	Ubesvart	16
Støttesenter mot incest Oslo	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	5	1	9
Evas støttesenter	Ubesvart	2	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	1
SMSO Rogaland	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	2
SMISO Troms	Ubesvart	3	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	1
SMISO Trondheim	1	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	1	9
SMISO Hordaland	1	3	5	3	Ubesvart	4
SMISO Møre og Romsdal	0	1	0	0	Ubesvart	3
Norasenteret	Ubesvart	4	4	1	Ubesvart	8
SMISO Nordland	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	2
SMISO Hamar	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	8
Krise og incestsenteret i Fredrikstad	0	0	1	0	0	1
SMISO Nord-Trøndelag	Ubesvart	1	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	3
Samisk krise og incestsenter	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart
SMISO Oppland	Ubesvart	1	Ubesvart	Ubesvart	Ubesvart	4

Vedlegg 3

Registreringskjema C - Brukere

Skjema neste side

SKJEMA C: BRUKERE

Anonym registrering

Gjelder incestutsatte, seksuelt misbrukte og pårørende som besøker senteret

Org. nr.: 986 304 096

+

+
Dato for utfylling av skjemaet: (ddmm) 2009

1. Brukeren har gitt samtykke til utfylling av skjemaet:

¹ Ja ² Nei

2. Første henvendelse til senteret skjedde i form av:

- ¹ Telefon
- ² Brev
- ³ E-post
- ⁴ Sms
- ⁵ Besøk på senteret

3. Når besøkte du senteret første gang?

- ¹ I dag
 - ² Tidligere **dette året**
 - ³ **Før 2009**
- +

4. Hvem gjelder dette skjemaet?

- ¹ Selv utsatt
- ² Mor (biologisk)
- ³ Far (biologisk)
- ⁴ Stemor/fostermor
- ⁵ Stefar/fosterfar
- ⁶ Biologisk søsken
- ⁷ Stesøsken
- ⁸ Ektefelle/Partner/Kjæreste
- ⁹ Annen nær pårørende, spesifiser: _____
- ¹⁰ Venn/bekjent
- ¹¹ Annen privatperson, spesifiser: _____

5. Kjønn

- ¹ Kvinne/jente
- ² Mann/gutt

6. Alder:

år

- ¹ Ukjent

+

+

+

7. Hvordan fikk du vite om senteret? (Kryss for en eller flere)

- ¹ Telefonkatalogen
- ¹ Fra hjelpeinstans
- ¹ Fra privatperson som kjenner til virksomheten
- ¹ Fra internett
- ¹ Fra avisannonse
- ¹ Fra avisoppslag
- ¹ Fra kinoreklame
- ¹ Fra TV-reklame
- ¹ Annen person/instans, spesifiser: _____

+

8. Hvor bor du?

- ¹ I senterets vertskommune
- ² I en av bidragskommunene
- ³ I annen kommune

+

9. Landbakgrunn:

- ¹ Norsk
- ² Innvandrer (begge foreldre født i utlandet)
- ³ Ukjent

NB! Spørsmål 10 til og med spørsmål 14 besvares ikke av pårørende.**10. Hvor lenge har misbruket pågått? (Kryss for en eller flere)**

- ¹ Engangs foreteelse
- ² Under ett år
- ³ Ett år eller mer
- ⁴ Uklart

- ¹ Pågår fortsatt

11. Ble/blir misbrukt av: (Kryss for en eller flere)

- ¹ Mann
- ¹ Kvinne
- ¹ Gutt (under 18 år)
- ¹ Jente (under 18 år)
- ¹ Uklart

+

+

+

12. Relasjon til overgriper: (Hvis flere forhold, sett flere kryss)

- ¹ Biologisk forelder
- ¹ Ikke biologisk forelder +
- ¹ Søsken
- ¹ Ikke biologisk søsken
- ¹ Biologisk besteforelder
- ¹ Ikke biologisk besteforelder
- ¹ Annen slektning/familie
- ¹ Annen person den utsatte/utøver har en nær relasjon til
- ¹ Ansatt i offentlig tjeneste
- ¹ Ansatt/engasjert i fritidsaktivitet
- ¹ Annen relasjon, hvilken? _____
- ¹ Ukjent person

13. Er saken anmeldt?

- ¹ Ja ² Nei

14. Hvis anmeldt, hva er skjedd i saken?

- ¹ Dom
- ² Henlagt
- ³ Ikke fellende dom
- ⁴ Fortsatt under etterforskning +
- ⁵ Ukjent

NB! Spørsmål 15 til og med 19 besvares av alle!

15. Har du vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med hendelsen/situasjonen?

- ¹ Ja ² Nei

16. Hvis ja, hvilke instanser er/har du vært i kontakt med? (Kryss for en eller flere)

- ¹ Lege/legevakt
- ¹ Helsesøster
- ¹ Psykisk helsetjeneste
- ¹ Barnevern +
- ¹ Sosialkontor/NAV
- ¹ Politi
- ¹ Advokat/jurist
- ¹ Familievernkontor
- ¹ Overgrepsmottak
- ¹ Krisesenter
- ¹ Skole/SFO/Barnehage
- ¹ Flyktninginstans
- ¹ Annen person/instans, hvem/hvilken? _____

+

+

17. Hvis du ikke har mottatt hjelp/bistand fra hjelpeapparatet i forbindelse med hendelsen, hva er grunnen til det?

- ¹ Har ikke hatt behov for hjelp +
- ² Har bedt om hjelp, men har ikke fått tilbud
- ³ Annet, spesifiser: _____

18. Hvis du har bedt om hjelp i hjelpeapparatet uten å få tilbud, hvilke instanser gjelder dette? (Kryss for en eller flere)

- ¹ Lege/legevakt
- ¹ Helsesøster
- ¹ Psykisk helsetjeneste
- ¹ Barnevern
- ¹ Sosialkontor/NAV +
- ¹ Politi
- ¹ Advokat/jurist
- ¹ Familievernkontor
- ¹ Overgrepsmottak
- ¹ Krisesenter
- ¹ Skole/SFO/Barnehage
- ¹ Flyktninginstans
- ¹ Annen person/instans, hvem/hvilken? _____

19. Hvis du har besøkt senteret flere ganger, hvilke typer aktiviteter har du deltatt i ved senteret? (Kryss for en eller flere)

- ¹ Enesamtale
- ¹ Selvhjelpsgruppe
- ¹ Temakveld/undervisningstilbud
- ¹ Tilbud til barn og unge
- ¹ Andre gruppetilbud
- ¹ Annen aktivitet på eller utenfor senteret, spesifiser: _____
- ¹ Ingen spesiell aktivitet

+

+

Vedlegg 4

Registreringskjema D – Samletall

Skjema neste side

SKJEMA D: SAMLETALL

Incestsentrene – sentrale fakta – samletall 2009

Senterets navn:

Vertskommune:

Navn på kontaktperson ved senteret:

Senterets telefonnummer:

E-post adresse:

Senterets organisasjonsnummer:

**Bruk veilederen for å beregne
summene i spørsmål 15 og utover!**

SENTERET:

1. Hvilken type organisasjon er senteret?

- ¹ Stiftelse
² Kommunal virksomhet
³ Interkommunalt selskap
⁴ Frivillig organisasjon
⁵ Annet, spesifiser: _____

2. Hvor mange kommuner er med på å finansiere senteret?

Antall kommuner

3. Hvilke kommuner deltar i finansieringen (oppgi navn)?

Navn:

.....
.....
.....
.....

4. Hvilke andre instanser bidrar i finansieringen av senteret? (Kryss for en eller flere)

- ¹ Ingen
¹ Fylkeskommunen
¹ Helseforetak
¹ Annen instans, oppgi hvilke(n): _____

5. Hvor stort areal har senteret? (Oppgi bruttoareal i m²)Brutto areal i m²

--	--	--	--

6. Er senteret tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse? (Kryss for en eller flere)For rullestolbrukere ¹ Ja ² Nei ³ Annet:For personer med hørselsnedsettelse ¹ Ja ² Nei ³ Annet:For personer med synshemninger ¹ Ja ² Nei ³ Annet:Personer med andre funksjonsnedsettelse, spesifiser: _____ ¹ Ja ² Nei ³ Annet:
_____**7. Har senteret overnattingsmuligheter?**¹ Ja ² Nei**8. Hvis ja, hvor mange senger har senteret?**

Antall senger:

--	--	--

9. Dersom overnattingsmuligheter: Hvor mange personer overnattet på senteret i 2009?

Antall personer:

--	--	--

10. Hvor mange overnattingsdøgn hadde disse brukerne til sammen?

Antall overnattingsdøgn:

--	--	--	--

11. Hvor mange dager og timer per uke er senterets telefon betjent?

Antall dager i uka:

--

Antall timer i uka:

--	--	--

Eventuelle kommentarer:

12. Hvor mange dager og timer per uke er senteret åpent for publikum?

Antall dager i uka

--

Til sammen antall timer:

--	--	--

Eventuelle kommentarer:

13. Hvor mange ansatte hadde senteret i 2009?

Antall personer

--	--	--

--	--	--

Kvinner

Menn

14. Hvor mange årsverk hadde senteret i 2009?

Årsverk

NB! Benytt veiledningsheftet for å beregne summene i spørsmålene under!

BRUKERNE:
15. Antall henvendelser fra brukere (utsatte/pårørende) i 2009:

Antall telefonhenvendelser:

Antall sms-henvendelser:

Antall e-post henvendelser:

Antall brev fra brukere i 2009:

Sum henvendelser:

16. Hvor mange telefonhenvendelser fra brukere var første gangs henvendelser i 2009?

Antall:

17. Hvor mange av første gangs telefonhenvendelsene fra brukere kom fra:

Utsatte jenter/kvinner:

Utsatte gutter/menn:

Pårørende jenter/kvinner:

Pårørende gutter/menn:

18. Hvor mange brukerbesøk hadde senteret i 2009?

Antall besøk av brukere på senteret

19. Hvor mange av brukerne besøkte senteret for aller første gang i 2009?

Antall:

20. Hvor mange av brukerne som besøkte senteret (gamle og nye brukere) i 2009 var:

Jenter/kvinner:

Gutter/menn:

21. Hvor mange brukere fikk enesamtaler på senteret i 2009?

Totalt antall brukere:

Hvor mange av disse var menn?

22. Hvor mange enesamtaler ble gitt til brukerne til sammen på senteret i 2009?

Totalt antall samtaler:

SAMARBEIDSPARTNERE:

23. Antall henvendelser fra samarbeidspartnere om konkrete brukere/saker i 2009:

Antall telefonhenvendelser

Antall e-post henvendelser

Antall brev fra samarbeidspartnere i 2009

Antall besøk på senteret ang. brukere/saker

Sum besøk og andre henvendelser:

UNDERVISNING OG UTADRETTET VIRKSOMHET

24. Hvor mange temadager, konferanser og andre undervisnings-/formidlingsoppdrag ble holdt i regi av senteret i 2009?

Samlet antall undervisnings-/formidlingsoppdrag:

25. Hvor mange av undervisnings-/formidlingsoppdragene i 2009 foregikk på/i:

Antall oppdrag:

Eget senter

Skoler

Høyere utdanningsinstitusjoner

Offentlige tjenester

Interesseorganisasjoner

Politikerfora (for eks. helse- og sosialstyret)

Andre instanser, spesifiser:

Sum:

26. Hvor mange medieoppslag (aviser, kulørt ukepresse, radio, tv etc.) har det vært om senterets virksomhet i 2009?

Antall medieoppslag:

27. Hvor mange medieoppslag var i ulike organ? (Oppgi antall oppslag):

Lokalaviser

Rikspresse

Kulørt ukepresse

Lokalradioen

Lokal-TV

TV (rikskanaler)

Andre medier, spesifiser:

28. I hvor mange samarbeidsfora var senteret representert i 2009?

Antall grupper:

Oppgi hvilke nettverk/grupper/team senteret deltok i:

.....

.....

.....

29. Andre instanser (humanitære organisasjoner, ombud etc.) som senteret har vært i kontakt eller samarbeidet med i 2009 på et generelt grunnlag (ikke enkeltbrukere/saker) oppgi hvilke:

.....

.....

Trondheim

2010